

Εισαγωγικά: δυνατότητες αξιοποίησης του ηλεκτρονικού περιβάλλοντος του ΛΚΝ για τη διδασκαλία ζητημάτων μορφολογίας παραγωγής

Το περιβάλλον της Σύνθετης αναζήτησης στο Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής του Ιδρύματος Μ. Τριανταφυλλίδη παρέχει δυνατότητες που επιτρέπουν να επινοηθούν και να εφαρμοστούν ενδιαφέρουσες δραστηριότητες για τη διδακτική προσέγγιση στοιχείων της μορφολογίας παραγωγής της νέας ελληνικής. Εξαιτίας της δομής του λημματολογίου του, το ΛΚΝ αποτελεί εύχρηστο και ευέλικτο εργαλείο για το σχεδιασμό και την υλοποίηση τέτοιων διδακτικών δραστηριοτήτων. Συγκεκριμένα, στο λεξικό καταχωρίζονται ως αυτόνομα λήμματα όχι μόνο πλήρη λεξήματα, αλλά και δεσμευμένα μορφήματα που χρησιμοποιούνται για το σχηματισμό λέξεων, όπως:

- Πρώτα και δεύτερα συνθετικά λέξεων, π.χ. *αερο-*, *-γένεση*.
- Προθήματα και επιθήματα (παραγωγικές καταλήξεις), π.χ. *απο-*, *αμφι-*, *-άκος*, *-ινός*.
- Καταλήξεις λέξεων που δηλώνουν την ένταξη τους σε κάποιο μέρος του λόγου ή σε συγκεκριμένο κλιτικό παράδειγμα (κλιτικές καταλήξεις), π.χ. *-άμενος*, *-ης -ης -ες*.

Από το πεδίο *Τύπος Λήμματος* της Σύνθετης Αναζήτησης στο ΛΚΝ μπορούμε να επιλέξουμε να προβληθούν στα αποτελέσματα μόνο τα λήμματα που ανήκουν σε μια από τις παραπάνω κατηγορίες μορφημάτων. Επίσης, με την εισαγωγή κατάλληλων όρων αναζήτησης και σε άλλα πεδία (κυρίως στα πεδία *Ερμηνευμα* και *Ετυμολογία*), μπορούμε να περιορίσουμε τα επιθυμητά αποτελέσματα ακόμη περισσότερο. Για παράδειγμα, μπορούμε να προβάλουμε μόνο τα επιθήματα με τα οποία παράγονται ουσιαστικά από ρήματα ή μόνο τα επιθήματα που είναι δάνεια από κάποια άλλη γλώσσα.

Παραδείγματα εφαρμογής τεχνασμάτων αναζήτησης:

1. Ο χρήστης της σύνθετης αναζήτησης στο ΛΚΝ, εκτός από το να επιλέξει μια συγκεκριμένη κατηγορία μορφημάτων μέσα από το πεδίο *Τύπος Λήμματος*, μπορεί με κατάλληλα τεχνάσματα να επιλέξει περισσότερες από μία.

α) Με τον όρο αναζήτησης «*-**» στο πεδίο *Λήμμα* προβάλλονται β' συνθετικά, επιθήματα (παραγωγικές καταλήξεις) και απλές (κλιτικές) καταλήξεις.

β) Με τον όρο «*-» προβάλλονται α' συνθετικά και προθήματα.

γ) Με τον όρο «*-» προβάλλονται όλα τα παραπάνω συστατικά σχηματισμού λέξεων:

2. Στο πεδίο *Ερμήνευμα* είναι δυνατό να πληκτρολογήσουμε πιο σύνθετους όρους, για να περιορίσουμε ακόμη περισσότερο τα αποτελέσματα της αναζήτησης, σύμφωνα πάντα με το στόχο μας. Οι όροι αυτοί είναι ακολουθίες λέξεων, φράσεων ή τμημάτων από λέξεις που τοποθετούνται σε ορισμένη σειρά συνδεμένες με το χαρακτήρα %. Πληκτρολογώντας αυτούς τους συνθέτους όρους αναζήτησης ανιχνεύουμε συγκεκριμένες πληροφορίες στο ερμηνευτικό μέρος του άρθρου κάθε λήμματος, οι οποίες χαρακτηρίζουν το λήμμα ως προς τη συμπεριφορά του κατά τις διαδικασίες της σύνθεσης ή της παραγωγής. Αυτό που διευκολύνει την επινόηση σύνθετων όρων αναζήτησης που δίνουν τα επιθυμητά αποτελέσματα είναι ότι οι πληροφορίες (ερμηνευτικές, ετυμολογικές κ.τ.λ.) που περιλαμβάνονται στα άρθρα του λεξικού ακολουθούν κάποιες περίπου σταθερές φόρμες σύνταξης, τις οποίες μπορούμε να αξιοποιήσουμε.

Για παράδειγμα, στα άρθρα των λημμάτων που χρησιμεύουν ως β' συνθετικά για το σχηματισμό θηλυκών ουσιαστικών δίνεται από το λεξικό σταθερά η πληροφορία «β' συνθετικό σε σύνθετα (...)»¹ θηλυκά (...) ουσιαστικά» ή «β' συνθετικό θηλυκών (...) ουσιαστικών». Έτσι, αν στο πεδίο *Τύπος Λήμματος* επιλέξουμε «β' συνθετικό» και στο πεδίο *Ερμήνευμα* πληκτρολογήσουμε την ακολουθία «συνθετικό%θηλυκ%ουσιαστικ», λαμβάνουμε στα αποτελέσματα της αναζήτησης μόνο τα λήμματα του λεξικού που χρησιμεύουν ως β' συνθετικά για το σχηματισμό θηλυκών ουσιαστικών (72 εγγραφές).

¹ Στη θέση των αποσιωπητικών ενδέχεται να δίνεται η επιπλέον πληροφορία «αφηρημένα».